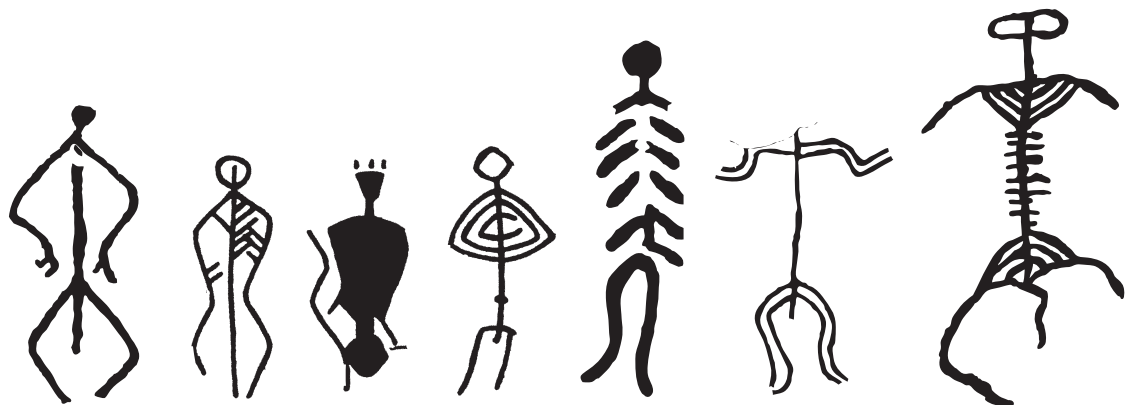

Primitive

tider

2014
16
arkeologisk
tidsskrift

16

Primitivetider
2014 16. årgang

Primitive tider utgis av Steinar Solheim (red.), Jostein Gundersen, Elise Naumann, Hege Skalleberg Gjerde, Josephine Munch Rasmussen, Heidi Mjelva Breivik og Ole-Marius Kildedal.

ISSN 1501-0430

Postadresse:

Primitive tider

Postboks 7009, St. Olavs plass

0130 Oslo

E-post: kontakt@primitive-tider.com / abonnement@primitive-tider.com

Internett: www.primitive-tider.com

Grafisk utforming: Ole-Marius Kildedal, Steinar Solheim og Elise Naumann

Trykk: Reprosentralen ved Universitetet i Oslo

©Primitive tider. Ettertrykk for mangfoldiggjøring kun etter avtale med redaksjonen.

Forsideillustrasjon: Skjelettfigurer fra Vingen. Illustrasjon: Trond Lødøen

Skrive for *Primitive tider*?

Primitive tider oppfordrer spesielt uetablerte forfattere til å skrive. Vi er interessert i artikler, kommentarer til tidligere artikler og anmeldelser av faglitteratur. Kanskje blir din artikkel neste nummers debatttema! Send inn ditt manuskript og la det få en faglig og seriøs vurdering av redaksjonen. Husk at hele prosessen kan være tidkrevende, så planegg å være ute i god tid. Innleveringsfrister finner du på våre nettsider. Det er likevel ingen grunn til å vente til siste øyeblikk, send gjerne inn før fristen!

For å lette arbeidet for deg og for oss, er det helt nødvendig at du setter deg godt inn i forfatterveiledningen og følger den. Forfatterveiledningen finner du på våre nettsider:

www.primitive-tider.com

Artikkelutkastet bør lengdemessig omtrent tilsvare den ferdige artikkelen. Det må med andre ord være noe mer enn en skisse/ løse ideer, men også vesentlig kortere enn en avhandling.

Vi ser fram til å høre fra deg! Kontakt oss enten pr. mail: kontakt@primitive-tider.com eller send utkastet til postadressen over.

INNHold

Power, politics and entanglement Ian Hodder	7
Metodologisk partikularism i den postkoloniala bronsåldersdiskursen Magdalena Forsgren	19
Fetisjering i arkeologiske forklaringer Erlend Kirkeng Jørgensen	35
På sporet av senmesolittiske døderiter. Fornyet innsikt i alderen og betydningen av bergkunsten i Ausevik, Flora, Sogn og Fjordane. Trond Lødøen	51
Ufarlige forbindelser? Om metode i teoridebatten. Svein Vatsvåg Nielsen	77
DEBATT	
Noen synspunkt på den tidligmesolittiske bosetningen i Sør-Norge Leif Inge Åstveit	87
Kommentarer til Leif Inge Åstveit: «Noen synspunkt på den tidligmesolittiske bosetningen i Sør-Norge» Inger Marie Berg-Hansen	105
Kommentar til Leif Inge Åstveit: «Noen synspunkt på den tidligmesolittiske bosetningen i Sør-Norge» Sigrid Dugstad	111
Kommentar til Leif Inge Åstveit: «Noen synspunkt på den tidligmesolittiske bosetningen i Sør-Norge» Ingrid Fuglestvedt	115
Kommentar til Leif Inge Åstveit: «Noen synspunkt på den tidligmesolittiske bosetningen i Sør-Norge» Frode Svensen	121
Svar på kommentarer fra Inger Marie Berg-Hansen, Sigrid Dugstad, Ingrid Fuglestvedt og Frode Svensen Leif Inge Åstveit	129

TEMA: «All makt til arkeologene?»

Det Norske Arkeologmøte 2013: ”All makt til arkeologene?” 137

Lillebror ser deg 139
Jostein Bergstøl

Kartlegging av historisk og nåværende landskaps- og ressursbruk i Finnmark 143
Alma Thuestad, Einar Eypórsson og Stine Barlindhaug

Den globale grøfta. Rett på nett frå felt. Dialog med meinigmann og kvarandre på Norark. 153
Tove Eivindsen

BOKMELDING

Frode Iversen og Bo Lilledal Andersen: 159
Arkeologene. Nytt lys på fortidens gåter.
Magnus Hoem Iversen

Lars Erik Gjerpe og Axel Mjærum (red.): 163
E18-prosjektet. Gulli-Langåker bind 1-3
Geir Grønnesby

Unn Pedersen: 167
På en gård i vikingtiden.
Trude Eriksen

BOKMELDING

Frode Iversen og Bo Lilledal Andersen:

Arkeologene. Nytt lys på fortidens gåter.
Pax Forlag 2013, innbundet, 189 sider. ISBN: 9788253035901.

Magnus Hoem Iversen

Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen

Vellykket fortsettelse av populær TV-serie

Et overflødigshorn av formidling

«Arkeologene: nytt lys på fortidens gåter», er en oppfølger til NRK-serien «Arkeologene», og er skrevet av førsteamanuensis Frode Iversen ved Kulturhistorisk museum og NRK-journalist Bo Lilledal Andersen. Boka består av korte journalistiske tekster som belyser ulike sider av norsk arkeologi via åtte ulike tematiske kapitler. Stoffet er fristende presentert, med god bruk av fengende ingresser og underoverskrifter. Billedbruken er generøs og har flere eksempler av smilende, unge arkeologer ute i feltarbeid i tillegg til bilder fra TV-serien og forskjellige relevante og interessante steder, objekter eller artefakter. Dette gjør boka lettlest og variert – det er tydelig at forfattere og forlag her tar sikte på å treffe et bredt publikum. Det er kort sagt lagt ned et godt stykke journalistisk formidlingsarbeid i boka. Det må det gis honnør for. Boka presenterer et svært positivt bilde av både arkeologer og arkeologiens rolle i samfunnet.

Boka dekker et stort tidsspenn, og begynner naturlig nok med å ta for seg de første menneskene som kom til Norge – en gjeng med barske pionererer – før leseren tas med på en arkeologisk jakt på de første jegerne. Kapitlet som følger tar for seg arkeologiens faghistorie,

og forteller også historien om utviklingen av en norsk arkeologi. Dette partiet fant jeg som utenforstående medieviter givende, fordi det ga meg en begynnende forståelse for identiteten til dagens arkeologimiljø. I tillegg får jeg en fornemmelse av arkeologiens samfunnsoppdrag, i alle fall slik miljøet oppfatter det selv. Som utenforstående har jeg imidlertid også noen enkle, i dette tilfellet, teknologiske innsigelser.

Bruk av såbar teknologi

Bruken av QR-koder har truffet fagbokbransjen som en lei, litt forsinket *hype*. I denne boken skal leseren bruke disse kodene for å få tilgang til ekstrastoff i form av filmer på NRK sine nettsider, i tillegg til YouTube. Tanken er i utgangspunktet god, men slike koder egner seg bedre til kreative bryllupsinvitasjoner, enn en bokutgivelse. Dette er det flere grunner til.

For det første blir jeg som leser nødt til å legge fra meg boken, som jeg allerede koser meg med, og finne frem mobiltelefon eller nettbrett. Deretter er jeg nødt til å laste ned et program som kan lese slike koder, og så er jeg nødt til scanne kodene i boken. Dette er svært tungvint.

For det andre er QR-kodene for evig og alltid koblet til én enkelt nettadresse. Det skal ikke mer til enn at YouTube eller NRK legger om infrastrukturen sin, så er disse kodene ubrukelige. Det er derfor en sårbar teknologi. Den er ømfintlig ovenfor endringer i Internett

– og Internett er som kjent ekstremt flyktig og foranderlig. Hvem vet om YouTube eksisterer i sin nåværende form om fem år? Paradoksalt nok er bokens forfattere selv inne på denne tanken i etterordet: «Vi er på vei inn i en verden der stadig flere av de skriftlige kildene blir lagret i dataskyer...Vi får håpe fremtidens arkeologer har kompatible dataprogrammer som kan lese 2000-tallets datatekst og tallkoder...» (s. 176). Det slår meg at den utstrakte bruken av QR-koder kan føre til en rekke triste arkeologer i fremtiden. Det var vel ikke helt det som var intensjonen.

Med tanke på at leseren allerede er nødt til å laste ned et program for å få glede av ekstrainnholdet, kan jeg ikke konkludere med annet enn at en mye bedre løsning ville vært å lage en såkalt app for dette innholdet. Det ville muligens blitt mer kostnadskreven, men samtidig en bedre løsning for brukeren. Dersom nettadresser forandrer seg, kan dette fikses med en rask oppdatering av programvaren. I tillegg kunne en for eksempel koblet seg eksisterende systemer for å lage enda bedre ekstrainnhold. Hva med en funksjon i appen, som gjør at en kan få opp et kart over kulturminner i nærheten av ens nåværende posisjon? Alternativt kunne NRK og forlag ha utviklet et samarbeid med Riksantikvaren, og deres app «Kulturminnesøk», som allerede tilbyr en rekke slike tjenester. Her har en gått glipp av gode synergieffekter, og det er synd.

La bøker være bøker?

Det er mulig dette er en forferdelig konservativ tanke – men når jeg leser en bok, så har jeg mest lyst til å lese en bok, ikke surfe på internett, eller se filmer på telefonen. Grunnen til dette er ikke at jeg misliker disse aktivitetene, men at de er grunnleggende distraherende. Det er aktiviteter som trekker meg ut av leseopplevelsen, og inn i noe annet – og noe som øker sannsynligheten for at jeg forsvinner inn i andre internettaktiviteter istedenfor å fortsette å lese i boken etter at jeg har sett ferdig videoen. På telefonen har man jo tilgang til all slags distraksjoner.

Når dette er sagt, er ekstrainnholdet både vellaget og interessant. Det gir ekstra informasjon, kunnskap og tilleggsopplevelser til boka som er gode, hvis man først setter seg ned med det. Problemet er at veldig få gjør nettopp det. Her er det mange YouTube-filmer med under hundre visninger i skrivende stund (Februar 2014). Med tanke på at boken har vært ute på markedet en stund, kan det virke som om noe har gått galt her. Enten skyldes dette et manglende behov i de som kjøper boken, eller at det rett og slett er litt kronglete og uvant å laste ned QR-kode-apper og deretter skanne boken med mobil eller nettbrett. Jeg holder en knapp på sistnevnte.

De virkelige gravejournalistene

Arne Hjeltnes er en gjenganger rundt alt som kan kalles *norsk* i kongeriket, enten det er snakk om det norske måltid eller tidligere norske idrettshelter i skog og utmark, eller bare generelt å være «på tur». Dermed var han nok også et naturlig valg til et program om norsk arkeologi. Til denne boka har han skrevet et kort forord. Det er skrevet i vanlig Hjeltnesk sjargong: en typisk kombinasjon av det joviale og det underfundige. I teksten trekker han en parallell til litteraturen, og Jan Guillous bruk av arkeologi som research for å skape mer troverdige romanfortellinger fra middelalderen. Dette er en interessant tanke: arkeologi som grunnlag for historien om historien.

«Hvem er egentlig arkeologene?» spørres det på vaskeseddelen. Er de skattejegere som Indiana Jones, bleke skrivebordsmennesker eller nysgjerrige slitere med skitne hender? Mang en arkeolog har nok tenkt, eller kanskje hvisket: «This belongs in a museum!» etter å ha gjort et funn. Hverken boken eller omgang med ekte arkeologer styrker tanker om denne yrkesgruppen som piskesvingende, slangefryktende Harrison Ford-typer i konstant fare. Å dømme arkeologene som blodfattige skrivebordsmennesker virker også unødig strengt, og kanskje litt selvpiskende. Sannheten ligger

kanskje mellom de skitne hendene og det påstått blodfattige skrivebordsarbeidet.

Som medievider er det vanskelig for meg å bedømme det faglige innholdet i artiklene. Derfor blir jeg nødt til å bruke andre kriterier: hvor interessert blir jeg i arkeologi av å lese boken? Hvor lyst får jeg til å grave meg ned i dette faget, eller å kaste fra meg verket og se de ulike stedene det skrives om med egne øyne? På disse punktene lykkes boka. Jeg reagerer allerede merkbart mer positivt når jeg går eller kjører forbi et kulturminnesmerke, og jeg har begynt å utforske kulturminner i mitt lokalmiljø. I påsken skal jeg se på gamle gravhauger på Moi i Rogaland, hvor jeg vokste opp. Det ryktes til og med at flere av dem er uåpnede! Mer generelt kjenner jeg også på en viss økt bevissthet rundt viktigheten av at det satses på arkeologer og arkeologi i samfunnet. Dette er bokas fortjeneste.

En lenge populær del av journalistikkens selvbilde er uttrykket om at avisene morgen etter morgen produserer et slags førsteutkast til historiebøkene, og et førsteutkast til samfunnets fortelling om seg selv. Det er ikke ofte jeg tenker grundig gjennom arkeologenes rolle og hensikt i det Bermudatriangelet som utgjør fag, samfunn og academia. Under lesningen av denne boken har jeg imidlertid naturlig nok gjort det. Og jo mer jeg tenker på dette, jo mer overbevist blir jeg om at det er arkeologene som er de virkelige gravejournalistene. De forteller historien om vår nære og fjerne kulturhistorie. Et så viktig oppdrag gir en del innsikter som er svært nyttige for samfunnet, og samfunnets fortelling om seg selv. Slike innsikter fortjener et større publikum – og det publikumet får så det monner i både fjernsynsprogram, og denne boken.

PRIMITIVE-TIDER.COM

ISSN 1501-0430

PRIS KR. 200,-